

**Fredrik S. Heffermehl**  
Ærespresident i Norges Fredsråd  
International Peace Bureau, ex Vice President  
N. Juels g. 28 A, N-0272 Oslo, Norway  
Tel: +47 2244 8003 (Fax: d.s). E: fredpax@online.no

Oslo, Oslo 10. juli 2008

Stortingspresident Thorbjørn Jagland  
Stortinget  
0026 Oslo

## **Nobels fredspris og Stortingets rolle og ansvar**

Jeg takker for Stortingspresidentens brev 24. juni 2008 og vil selvsagt erklære meg enig i at Stortinget ikke har instruksjonsmyndighet mht. den enkelte prisvinner. Mht. komiteens arbeid generelt, må imidlertid Stortinget og valgkomiteen ha et viktig ansvar. Nobel viste tillit til Stortinget og Stortinget påtok seg i 1897 oppdraget som testamentsfullbyrder. Stortingspresident Johannes Steen ga i Stortingets møte 5. april 1897 et løfte på vegne av Stortinget og Norge (overfor avdøde Nobel, hans arvinger, bo, svenske myndigheter og verden mer allment): ”alvorligt og samvittighedsfuldt at stræbe at løse den Opgave i Fremtidens Fredsarbeide” som det var betrodd av Nobel.

Den gang, som i dag, er det to grunnleggende forskjellige tilnærminger til fred og sikkerhet. Den ene er et maktanarki hvor alle stater søker fred ved å forberede seg på krig, den andre at statene forenes i samarbeid, rettferd og respekt i en internasjonal rettsorden. Det er arbeidet for den siste tilnærmingen Nobel ville støtte med sitt testament, og det er å håpe at dagens president vil sørge for en fornyet vurdering av presist hva Stortinget påtok seg i 1897 og om Stortinget fortsatt står ved sitt ord.

Det at Nobel betrodde oppgaven til Norges nasjonalforsamling må ikke hindre en i å se at både Stortinget og Nobelkomiteen *i rollen som testamentsfullbyrder* er underlagt norske lovregler i arveloven, stiftelsesloven mv. på samme måte som alle andre legatstyrer i Norge som er betrodd å forvalte legatmidler. Heller ikke Nobelkomiteen har fullmakt til å formulere noe eget fredsbegrep, slik den har gjort. Utdelinger skal være i samsvar med stiftelsens formål, heter det i lov om stiftelser §19.

Mine videre undersøkelser av testamentet og Nobels intensjon bekrefter ytterligere konklusjonen i min email 10. juni, nemlig at Nobel ikke opprettet en pris for ”fred”, men en pris for det å *arbeide for fred på bestemte måter og bestemte områder*. I moderne språk var Nobels ønske med fredsprisen å støtte det aktive, målrettede arbeidet for en fredelig og nedrustet, eller lavrustet, sameksistens mellom nasjonene.

Like klart som det i tidlige år sto for komiteen og dens sekretærer at det var fredsbevegelsens arbeid som skulle støttes med prisen og at dette ble nær feilfritt etterlevet, like åpenbart er det at Nobels intensjon i de senere år må være glemmt. Det er alvorlig og straffbart etter stiftelseslovens §58 hvis legatstyrer ikke respekterer formålet med stiftelsen, slik Nobelkomiteen stadig oftere har gjort.

Det er å håpe at Stortingets president ser alvoret i dette og vil ta grep for å sikre at Nobels spesifikke formål med prisen, i dag som i prisens tidlige år, skal styre Nobelkomiteens arbeid. Nobel må også i tråd med sin intensjon ha hatt forestillinger om hva slags personer som skulle sitte i komiteen og dette må sees som en føring på Stortingets valgkomite og stiller krav til at de som velges må være skikket. Valget må sikre at komiteen får medlemmer som forstår og vil støtte fredsprisens formål.

Jeg var for så vidt klar over den praksis som Stortingspresidenten opplyser om, nemlig at det har utviklet seg en praksis med matematisk fordeling. Det spørsmål som må stilles er om hensynet til Nobel blir ivaretatt i et opplegg hvor partigruppene får plasser til "sin disposisjon". Det man kan se er at det i mange år har brakt medlemmer i komiteen som står fjernt fra det fredsarbeid og de prisvinnere Nobel ønsket å belønne, så fjernt at det er påkrevd å innskjerpe kvalifikasjonskrav og/eller endre valg rutine.

Stortingspresidenten opplyser at han og representantene er innforstått med å velge "kandidater man mener er skikket til vervet", men en begrunnet mening om hvem som er skikket forutsetter en riktig forståelse av testamentet. Stortingspresidenten fikk min foreløpige utredning om dette 10. juni, med oppfordring om evt. snarest å konsultere juridisk ekspertise for å sjekke mine konklusjoner. Det kan ikke være tvil om at partigruppene trenger en oppdatert påminnelse om Nobels formål med prisen.

Etter mitt skjønn må det være en naturlig oppgave for Dem, som Stortingspresident og samtidig Valgkomiteens leder, å sikre at valgrutinen gir kandidater som kan innestå for og er innstilt på å tjene Nobel og hans fredsvisjon. Det er på det rene at Stortinget valgte slike kandidater i de første årene.

Det er med dette for øye at jeg i min email 10. juni henstilte til Dem, som Stortingets president og leder av valgkomiteen, om straks – og før årets valg av nye medlemmer til komiteen – å vurdere den etablerte praksis i forhold til testamentets intensjon og ta egnede skritt for å sikre at medlemmene som velges har kunnskaper om og godvilje overfor det aktive arbeidet for fred og nedrustning. Komiteen må få en sammensetning som ivaretar Stortingets moralske og juridiske ansvar overfor Nobel og testamentet.

Jeg håper på en bekreftelse for at dette brevet er mottatt og at De er innstilt på å gå dypere inn i disse problemstillingene enn brevet av 24. juni 2008 signaliserer.

Med hilsen

Fredrik S. Heffermehl

Vedlegg, brev juni 2008 til stortingspresidenten

## **UTDRAG**

lov 15.06 2001 om stiftelser

[http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/all/nl-20010615-059.html&emne=stiftelseslov\\*&&](http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/all/nl-20010615-059.html&emne=stiftelseslov*&&)

## **§ 2. Definisjon**

Med stiftelse forstås en formuesverdi som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art.

## **§ 19. Utdeling**

Utdeling av stiftelsens midler vedtas av styret. Utdelingene skal være i samsvar med stiftelsens formål.

.....

Er det skjedd utdelinger fra stiftelsen i strid med reglene i første eller annet ledd eller andre bestemmelser i loven, skal mottakeren tilbakeføre det som er mottatt. Aksjeloven § 3-7 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

## **30. Styrets myndighet og ansvar**

Styret er stiftelsens øverste organ.

Forvaltningen av stiftelsen hører under styret.

Styret skal sørge for at stiftelsens formål ivaretas, og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene. ....

## **§ 58. Straff**

Oppretter, styremedlem, person med verv i organ som nevnt i § 36, daglig leder og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år. Medvirkning straffes på samme måte.